

Yeni İletişim

Netscape ve Microsoft arasındaki web tarayıcısı savaşını biliyorsunuz değil mi? Neyse, unutun onu artık. Web tarayıcısının devri artık kapanmak üzere. Onun yerine daha etkin yeni arabirimler doğmakta: Silikon Vadisi'nin yeni ürünleri BackWeb ve PointCast; tarayıcı kralarının mühendislik laboratuvarlarından Constellation ve Active Desktop ve daha doymuş firmaların ürünleri olan Castanet, ActiveX ve Java.

Hepsinin paylaştığı özellik, dolaştığınız (etkileşimli) ortamla sizi dolaştıran (pasif) ortam arasında fark edilemez bir geçiş sağlamaları. Kanallar arasında rahat rahat dolaşan bir iletişim ortamını destekliyorlar: Masa üstü ekranından telefondaki ekrana; oradan bir arabanın ön camına. Bu yeni arabirimler, televizyon gibi mevcut ortamlarla çalışabiliyorlar gibi, hiper bağlarla da çalışabiliyorlar. Ama en önemlisi, iletişim evreninde (telemekozm'da) yayılmakta olan (ağlarla bağlanmış) ortamda çalışıyor olmaları.

Her şey birbiriyle bağlanırken, tüm iletişim ortamları Net olarak bilinen merkezi olmayan bir sisteme bağlanıyor. Geleneksel formlar -televizyon, radyo ve basılı yayın- yok olma belirtileri göstermese de, Ağ yeni iletişim sistemleri tarafından kuşatılıyor. Web bunlardan sadece birisi. Her yeni nokta ve bağlanan yeni bir hat ile Internet'in desteklediği iletişim ortamları zenginleşiyor, karmaşıklaşıyor ve farklılaşıyor. Ağ artık sadece tarayamayacağımız şeyler sunmaya başladı.

Bağlanmış iletişim, noktalar üzerinden bilgi aktarabilen arabirimlere ihtiyaç duyar. Örneğin, sizi bindiğiniz takside izleyip, yerel müzeye uğramanızı öneren ve tuttuğunuz takımın maçından son haberleri size aktaracak bir teknoloji gibi. Bir

başka alet, bileğinizde öterek evinize giden yolun tıkalı olduğunu göstererek trafik açılana kadar nerede oturup ucuz bir şeyler yiyebileceğinizi gösterebilir. Evde bilgisayarınızın başındayken, aynı sistem ekran koruyucuların üzerinde haberleri gösterebilir. Bunların hepsinde sık sık reklam göreceğimiz de kesin bir şey.

Tabii ki her zaman Web sayfalarımız olacak. Hâlâ posta kartı ve telgraf kullanıyoruz değil mi? Ama etkileşimli iletişimin merkezi -aslında tüm iletişimin- bir HTML sonrası ortama doğru gidiyor; Web'in, ses ve görüntü almanın çok daha ilerisine, sunuş ve talebin, aktif objelerin, sanal uzayın ve yerel yayınların dünyasına. Pek inanmak istemeseniz de Web tarayıcınıza yakında veda edeceksiniz.

150 milyon Web sayfasının yok olacağını iddia etmiyor uzmanlar. Hatta daha da artacaklar. 2000 yılında bir milyar Web sayfası olacağı düşünülüyor. Ama bir milyar Web sayfasının ötesinde bir trilyon sayfadan oluşan bilgi ve eğlence birimi olacak. Örneğin, görüntü; duvarınızda oynayan yazılar; hiper bağları kullanan bir tarayıcının işe yaramaz olduğu herhangi bir şey.

Yine de sevgili tarayıcımız yok olmayacak, *değişecek*. HTML'i alan ve onu yorumlayıp ekranımıza getiren program, şu anki işlemlerini sadece tüm diğer programlarımızın önemsiz bir yan özelliği haline getirecek şekilde büyüyecek ve genişleyecek. Diğer programların içine karışarak görünmez olacak ve varlığını hissetmeyeceğiz. Tabii ki bir çeşit arabirim ekrandaki hayat için çok büyük önem taşıyor. Tasarımının hiçbir önemi yok. İkonun şekli ne olursa olsun, hangi tuş ne yaparsa yapsın fark etmez. Belirli olan tek şey, yeni iletişim ortamının ana hatları.

Günümüz Web'i, iki boyutlu bir hiper yazı sayfasına sığdırılmış bilgi olarak tanımlanabilir. Bunun sonuçlarından biri kullanıcıların kör hiper bağlar üzerinde tıklayarak veya arayıcı sonuç-

larına dayanarak istediklerini aramak zorunda olması. Bir diğeri de bilginin bilgisayar ekranında ona özel bir program ile göstermesi. Bu sınırlamalar - Web sayfası, tıklama ve bilgisayar ekranı tekeli- Ağ'ın içinde kaybolmaya başladı bile.

Onların yerini yeni bir ortam alıyor. Web üzerinde istediğiniz yönde, her şeyin herkesten herkese, akmasını sağlayan bir ortam. Diğer bir deyişle, radyo ve televizyon gibi sadece yayan bir sistem yerine telefon sistemi gibi bir gerçek ağ doğuyor. Bu yeni ortam gösterip tıklamayı gerektirmiyor. Bilgisayarlara da ihtiyacı yok. Ayrıca sayfalarla da sınırlandırılmış değil. Bilgi sadece bir bilgisayardan değil, tüm iletişim formlarından aktarılabilir: Çağrı cihazından haberleri okumak ya da cep telefonunun ekranında bir haritaya bakmak mümkün olacak. İsteddiğiniz bilgi sizi bulacak. Son zamanlarda bir şeyin üzerinde tıklayıp tıklamadığımız önemli değil.

Kısaca, Ağ'ın birçok özelliğini televizyonunkilerle birleştiren daha etkin bir iletişim yöntemi ortaya çıkıyor. Buna verilen ad *itme ortamı* (push media). Web'de yaptığımız gibi istediğiniz bilgiyi sizin çekmeniz yerine bilgi size doğru itilecek.

PointCast'ın 2 milyona yakın kopyasının kullanılıyor olması *itmenin* ne denli rahat çalıştığını gösteriyor. Bilgisayarınızda çalışmadığımız zamanlarda, PointCast Web'i kullanarak istediğiniz türde haber özetlerini reklamlarla birlikte ekranınızdan yavaş yavaş geçiriyor. Eğer ilginizi çekerse tıklayarak haberin tamamını okuyabiliyorsunuz. Oldukça popüler olan After Dark ekran koruyucusunun üreticisi Berkeley Systems şirketi de buna benzer bir fikir üzerinde çalışıyor. Üç yeni şirket olan Ifusion, Excite ve BackWeb de bilgisayarın boş kaldığı zamanlarda çalışan arabirimler üretiyor. Bunların uygulamalarına en iyi örneklerden biri, arada kaybolabilecek bazı mesajlarına aktarmak için bu sistemleri kullanan şirketler.

David ve Goliath da yeni teknolojiyi fark ettiler. Netscape şirketinin başı Jim Barksdale'in yaptığı bir konuşmada Ağ'ın geleceğinden bahsederken *tarayıcı* kelimesini hiç kullanmaması bir rastlantı olamaz. Netscape'in planlarında bilgisayar üzerinde hem itme hem de çekme amaçlı olarak kullanılacak olan *Constellation* kod adlı tamamen yeni bir arabirim var. Hedefleri Web arabirimini tarayıcının penceresinden alıp masaüstüne yerleştirmek. Ona ulaşmak için bir programı çalıştırmamız gerekeceğinden, o size doğru rahatça itilebilir. Bu sistemin ilk örneği Netscape Netcaster.

Goliath da aynı büyük amacı hedefliyor. Microsoft'un çalışanları bu aralar Active Desktop (Aktif Masaüstü) adlı itme arabiriminin beta versiyonunu piyasaya sürmeyi hedefliyorlar (piyasaya sürüldüğünde adı "Internet Explorer 4.0 e" olacak). Amaç, tüm masaüstü ekranını bir kanala çevirerek, sabit bir ekranı gösteren bir pencere yerine sürekli bir akışı, üç boyutlu bir uzayı, bir oyunu veya istediğiniz herhangi bir yayını ekranınıza getirmek. Constellation projesi gibi herhangi bir şey görmek için bir programı çalıştırmamız gerekmiyor, işletim sisteminin bir parçası olarak sürekli çalışıyor.

Çekmeden itmeye geçiş sağlayan yazılım temeli ise Java, ActiveX ve WebObject gibi *nesne yönelimli* teknolojiler. Bunların asıl amacı her çeşit iletişim sistemini Ağ üzerinden her çeşit donanıma gönderebilmek. Böylece iletişim sistemlerini birleştirerek telefona görüntü aktarmayı, araba göstergelerine bir e-postayı itmeyi veya sizin sevdiğiniz renkleri bir giysi reklamına koymanızı sağlayacaklar.

Birçok büyük iletişim şirketi ağa bağlı itmeyle ilgili deneylere başladılar. Geleceği bir düşünün: Yurtdışındaki işler hakkındaki bir Web sayfasına bakarken bir anda itmeye geçiyorsunuz ve Almanya'daki işçiler hakkında haberler geliyor. Ya da aylık hesabınızı denkleştirme çalışmaları-

rınız Dolar fiyatlarındaki ani fırlama hakkında bir haberle kesiliyor. Ya da bir sağlık programını seyredirken ekranın kenarındaki bir ikon üzerinde tıklayarak otomatik teşhis sorularına ulaşıyorsunuz. İtici-çekici iletişim işte böyle işliyor.

İtme iletişimi ortamının özü, onun inanılmaz derecede çok melezinin üreyecek olması: Tanımadığımız bir şehirde bir dört-yol ağzında duruyorsunuz. Elinizde tuttuğunuz dijital organizatörümüzde şehrin haritasına bakıyorsunuz. Yağmur yağacak gibi. Bir anda hava durumu ikonu yanıp sönmeye başlıyor. Yağmur damlaları düşmeye başlıyor. Ekranında, bulunduğunuz noktanın yakınlarında küçük şemsiye ikonları beliriyor. Bunlar şemsiye ve yağmurluk satan mağazaların yerleri. Bilgi sunuşu ile pazarlamanın dikkatlice birleştirildiği bir itme ortamına güzel bir örnek bu. Düşük yoğunluktaki bir iletişim. Hep iletişim...

Ya da büyük ekranınızın önünde oturuyorsunuz. Komik bir şeyler gönderilmesini isteyen komutunuzu giriyorsunuz. Telefonda konuşurken durdurabileceğiniz şeyler istiyorsunuz. Zaten sunucu sistemler sizin neden hoşlandığınızı biliyor. 30 saniyelik küçük komedi parçaları gelmeye başlıyor. Yaşadığımız kent hakkındaki bir görüntü dikkatinizi çekiyor. Durdurup tüm kaydı istiyorsunuz. Bu sizi hedefleyen, daha önceki bilgilerle dayanan bir itme ortamı.

Televizyonun Öcü

İlk bakışta bu, 45 yıllık pasif iletişime bağlılıktan sonra daha sadece bir avuç insan dünyaya bir araya gelmeye başlamışken televizyonun geri dönüşü gibi gözükülebilir. Doğru, televizyondan fikirler alıyor. Ama iletişimi sırasında televizyonu da değiştirecek. Şöyle düşünün: Web büyük bir kütüphane aslında. İstenmeyen birçok bilgi arasından canınızın çektiğini bulmak için saatlerce uğraşmaktansa istediklerinizin size gelmesini tercih etmez misiniz? Zaten her şey size itilecek. Sizin onları çalıştırmanız söz konusu olmayacak; çünkü onlar zaten çalışıyor olacaklar. E-postanızda, çağrı cihazınızda, bilgisayarınızın masa üstünde, Siz isterseniz kapatmayı seçebilirsiniz.

İtme-çekme iletişimi ortamının amacı televizyonun kontrol konusundaki deneyimini iki diğer amaçla birleştirmek: Deneyim ve bilgi uzayında dolaştırma ve diğer insanlarla birleştirme. Ağlarla bağlanmış iletişim ortamında televizyonun üretim kalitesini, bir deneyimi diğer insanlarla paylaşmakla birleştirip sanal topluluklar oluşturabilirsiniz. Sizi dinlemek isteyen bir topluluğa sunuş yapabileceğiniz gibi, diğer Ağ üzerinde yapılan konuşmalar gibi çeşitli iletişim ortamlarının içine kaynaştırılmış hikayelere ulaşabilirsiniz.

İtmeyi bir başka şekilde de düşünebiliriz. Eski dijital evrende iki uç vardır: Bilginin çekilmesi (Web) ve itilmesi (televizyon, radyo, sinema). Bazıları itmekle çekmenin hiçbir zaman bir araya gelebileceğini iddia etmekte hâlâ. Onlara göre çekici (etkileşimli) iletişimde ekrandan yarım metre uzakta, bir sandalyede tek başına oturulması gerekiyor. İtmede ise, bir koltukta, ekrandan en az iki metre uzakta ve bir toplulukla olunması isteniyor. Bunların insan isteklerinin iki yüzünü oluşturdukları ve bu nedenle aynı anda olmalarının olası olmadığı söyleniyor. Ya hikaye dinlersiniz (etkileşim yok) ya da etkileşim vardır (hikaye yok).

Bu tip bir görüşün yanlış olduğunu gösteren binlerce kanıt var yine de. Hiç olmazsa bu dergiye bir bakın. Bu bir çekme ortamı mı yoksa itme ortamı mı? Okumaya başladığımızda bilgiyi istediğiniz gibi alıyorsunuz. Bir yazıya dalınca (eğer iyiyse), yazar sizi itekliyor ve dergi yön veriyor. Reklamlar var, sizi hedefleyen. Ama sayfayı çevirerek onlardan rahatça kurtulabilirsiniz. İletişim ortamlarından çok azı sadece itme veya çekmeyi kullanır. Filmler sadece itiyor gibi gözükür. Sinema koltuğuna oturduktan sonra pek bir kaçma şansınız kalmaz. Ama televizyonda seyrederken diğer kanalları seçebilirsiniz.

Neredeyse nörotik bir istek olan kanal değiştirme, insanları seyircinin tek amacının daha çok kanal değiştirmek olduğu yolundaki yanlış sonuca itti. Halbuki seyirci kanal değiştirmek için daha farklı yollar aramaktadır. Birçok kişi iletişim ortamı tarafından yönlendirilmekle onu yönlendirmenin farklarını hissediyor. Ortamı yönlendirmek için elimizde daha fazla olanak olursa istediğimizi daha rahat alabiliriz. Ağ üzerindeki iletişimin sunduğu da bundan azı değil: Uç noktalara ek olarak, itme ve çekmenin birçok kombinasyonu.

Web Kumarı

Web herkes için mükemmel bir şekilde çalışıyor olsaydı, yeni iletişim sistemlerine ihtiyaç duymazdık. Ama çok büyük güçler tarayıcıyı yerinden itiyor:

Birincisi, Web kullanıcılarının çoğunun kaybolmuşluk ve rahatsızlık hissetmeleri. Bu his, geçenlerde yapılan bir araştırmada Web'i sürekli kullananların yansının artık Web'de dolaşmadıklarını söylemelerine yol açtı. İnsanlar daha önceden bildikleri bazı sayfalara girmeyi tercih ediyor. Bunun nedeni Web'in en kötü ve en iyi özelliği bir ağ (web) olması. İyi şeylerin nerede olduğunu bilemiyorsunuz. Onları bulduğunuzda da karmaşa içinde gözüküyor. Bir hiper bağda tıklamak bir çeşit kumar oluyor. Bazen dolaşmaya çıkmak çok yararlı olsa da, diğer zamanlarda aradığımızı tepside sunulmasına itirazımız yok. Ve şu an istediklerine ulaşamamış milyonlarca kişi var.

İkincisi ise, itme alanında çalışanların, insanların güvende olma ihtiyacından yararlanmaları. Gazetenizin kapınıza getirilmesiyle, gazeteciden herhangi bir şey almak arasında çok fark var. Gazetenin kapıya getirilmesi hem tüketici için rahatlık hem de emniyet hissi veriyor (o gün gazete bulacağınızı biliyorsunuz). Buna ek olarak birçok insanın katıldığı bir ayının bir parçası oluyorsunuz. Tıpkı televizyonda haberleri seyretmek gibi. Bu hisler televizyonun yokolmasıyla, Web üzerinde bir kanal olacaklarının göstergeleri. Böylece kesintisiz bir itme ortamına ulaşılabiliriz.

Üçüncüsü ise işin en önemli yönü: Para. Web'deki küçük reklam satırlarını yeterli bulmayan

üreticiler daha rahat ürünlerini tanıtabilecekleri bir alan arıyorlardı. İtme ile, yarı ilgili seyircilere 30 saniyelik reklamlar verebilirler. Ama itme ortamının en büyük adımı küçük yayın kuruluşlarından oluşan dev bir evren yaratacak olması. Günümüze kadar yayın kuruluşları (ekonomik olarak) yaşayabilmek için dev olmak zorundaydılar. Oysa Ağ üzerinde şu ana kadarki çekime dayalı yayın, itmeye yönelebilecek ve mikro televizyon kanalları ya da kişiyi özel yazılımlar üreten şirketler kurulabilecek.

Boşlukları Doldurmak

PointCast gibi itme ortamları, bir diğer itme ortamının -televizyonun- hoş karşılanmayacağı büro gibi yerlerde yayımlanmaya başladı. Yakında pek alışkın olmadığımız yerlerde yayın göreceğiz. Saatlerinizde, cep telefonlarınızda, dijital ışıklı duvarlarda, zeki dijital televizyonlarında iletişim sistemleri harekete olacak. İletişim, boşlukları doldurmayı hedefler. Aynı zamanda da tek bitlik iletişimden saniyede gigabitlere varan tüm yolları kullanır. Şu an en yaygın olan telefon sistemine bağlı ve görece olarak yavaş olan Ağ. Ancak hızlı hatların miktarı artmakta. Binlerce iletişim ortamının çiçek açmasına hazır olmalıyız.

Eğer bu yeni ortam, daha öncekilerin izinden gidecekse, yakın gelecekte genişleme ve birleşme göreceğiz. Bazıları eski sistemi genişletirken (PointCast'in Web'in özelliklerini geliştirmesi gibi), diğerleri yeni özellikleri biraraya getirecek (Intel'in Web'le televizyonu birleştiren InterCast çipi gibi).

Her yeni ortam bir öncekinin niteliklerini artırarak gelişmesini sürdürür. Kendi sınırlarına ulaşana kadar. Etkileşimli ortam duman sinyallerinden (e-posta) kitap ve magazinlere (Web) kadar geldi. Televizyonun (itme ortamı) da sınırlarına varmak üzereyiz. Sonraki adım daha yoğun, tepkiye bağlı, sorumlu ve sürekli çalışan bir ortama doğru. Web tarayıcınıza veda etmeniz vakti geldi.

Kaynak:
<http://www.wired.com>
<http://www.microsoft.com>
<http://www.intel.com>